

Die proloog dek met die intrapslag die tafel: 'n Onbekende man word die slagoffer van 'n sluipmoordaanval, iewers naby die Noordpool (vergelyk proloog). Dit skep onmiddellik 'n onweerstaanbare raaisel: die leser wonder wie hy is/was, en waarheen die "bloedspoor" sal lei. 'n Lyk op die eerste bladsy is tipies van die konvensionele speurverhaal, maar Ys kan miskien meer geredelik as spanningsfiksie getipeer word aangesien die identiteit en motiewe van die skurke relatief kort daarna verkap word.

Die proloog sluit ook aan by die romantitel en wys vooruit na die sentrale tema of aktualiteit van ekologiese bewaring, spesifiek die bedreiging van die Arktiese ysvelde weens onverantwoordelike mynbedrywighede. Soos verwag kan word, is "ys" 'n herhalende motief en die bron van talle woordspelings, vergelyk "op 'n ysige afstand" (41), "yskoud" (257), "ysige beklemming" (265), "stukkie ys" (347), en "yslike skandaal" (349). Ys-verwysings is gelukkig dun genoeg gesaai dat dit nie hinder nie.

Intussen bevind die helde hulle aan die anderkant van die aardbol: Kaptein Kassie Kasselmann, wie se allitererende naam aan lesers van Van Rensburg se werk bekend sal wees, en sy jarelange kollega, sersant Rooi Els, is een van drie speurduo's by die nuutgevormde "Spookeenheid" van die SAPD. Hul nuwe bevelvoerder, brigadier Shaheena Fortuin, is aanvanklik skepties oor Kassie en Kie. se vermoëns, maar sy word verkeerd bewys.

Een les wat Ys inhou, is trouens om

Ys.

Rudie van Rensburg.
Kaapstad: Queillerie, 2018. 352 pp.
ISBN: 9780795801501.
ePub: 9780795801518.
MOBI: 9780795801525.
DOI 10.17159/2309-9070/tvl.v.56i1.6304

Ys (2018) is Rudie van Rensburg se sesde bydrae tot die steeds groeiende genre van misdaadfiksie in Afrikaans.

nie 'n boek op sy baadjie te takseer nie, want agter Kassie se vaal voorkoms skuil 'n kranige speurder: Shaheena beskou dalk Kassie se turkoois sweetpak as "die lelikste klere wat sy in haar hele lewe gesien het" (230), maar hy en Rooi los uiteindelik nie net die saak op nie, hulle red ook haar lewe. Kassie deel verder sekere ooreenkomste met die argetipiese hardebaardspeurder soos sy beskeie, stoïsynse houding en sy wrang, humoristiese *one liners*: "'Fok jou arm,' sê Kassie" (323); "Dis 'n bleddie understatement" (325); "Wat 'n moerse seldsame verskynsel is, wil Kassie sê, maar hy hou hom in" (327).

Myns insiens is dit veral die ryk versameling skurke en booswigte wat die kollig steel, en wie se paaië op verrassende wyses kruis. Daar is eerstens die gewetenlose Amerikaanse senator, Jack MacArthur, wat sterk herinner aan die ewe magshonger Frank Underwood van die televisiereeks, *House of Cards*. Soos Underwood, skroom MacArthur nie om sy teenstanders koelbloedig uit die weg te ruim nie. MacArthur se sogenaamde *enforcer* is Willie Nel, voorheen 'n kolonel in die Skerpioene. Nel word Kaapstad toe gestuur om een van die dorings in MacArthur se vlees, 'n ekologiese kampvegter, te gaan "uithaal" (10). Nel betrek een van sy ou trawante, ene "Viking", wat op sy beurt op die knoppie van Elton Fortuin druk. Laasgenoemde is toevallig ook die eggenoot van Shaheena Fortuin, die Spookeenheid se bevelvoerder, en dit sorg vir buitengewone huishoudelike konflik.

Die "vuilwerk" word afgewentel na 'n stomme tronkvoël, pas vrygelaat, met die naam Frankie Kriel. Frankie word deur Nel en sy trawante ontvoer, afgepers en gedwing om die snellerman te wees in hierdie huurmoord. Dinge loop egter skeef, en Frankie slaan op die vlug. Frankie word aanvanklik as 'n soort ongelukkige "antiheld" geskets, en die leser is geneig om met hom te simpatiseer, maar later word sy donker verlede en bedenklike patologie ontbloot (304). Dit is een van vele onverwagse kinkels in dié verhaal, en 'n geslaagde afleidingstruuk. Wat miskien minder geslaagd is, is die terloopse romanse tussen Frankie en Tersia, die jong vrou by wie hy op een stadium skuiling vind, vernaam die ietwat geforseerde intimiteit tussen hulle (vergeelyk 199 en 233).

Dan is daar ook die voormalige diepseeduiker, Hasie Haasbroek, bedags 'n versorger vir sy kwadruplegiese vrou en snags 'n maaier van menslike organe. Hasie en sy kettingsaag (sigself 'n kragtige simbool van geweld wat assosiasies met *The Texas Chainsaw Massacre* uit die vorige eeu oproep) verleen aan die roman 'n grieselige, *noir*-element en sorg vir sommige van die ontstellendste, maar onvergeetlikste, beskrywings daarin. Vergelyk byvoorbeeld die gruwelike eerste klimakstoneel (283–7).

Die proloog demonstreer ook reeds iets van Van Rensburg se besondere vertelstyl wat in 'n groot mate draai om die effektiewe gebruik van perspektiefwisseling (in hierdie geval, word die moordtoneel byvoorbeeld treffend vanuit die oogpunt van die

slagoffer weergegee). Die gereelde wisseling van die fokaliseringpunt bring deurgaans 'n snelle, byna filmiese, pas mee en bewerkstellig talle voorbeelde van dramatiese ironie waarop veel van die spanning in *Ys* geskoei is. Voorbeelde van sodanige dramatiese ironie sluit in: Elton Fortuin se betrokkenheid by die komplot terwyl Shaheena blind is daarvoor (126, 155); Hasie Haasbroek se vrou wat glo "sy pad hemel toe is geplavei" (116), maar onbewus is daarvan dat hy snags mense jag; Frankie Kriel wat volmoed is dat hy sy vrou kan red, maar nie weet dat Sue reeds dood is nie (231).

'n Hiperrealistiese aanslag is dikwels kenmerkend van populêre misdaadfiksie, en *Ys* skyn hiermee akkoord te gaan. Vergelyk byvoorbeeld die volgende gedetailleerde beskrywing:

'n Kelner met tamatiesousvlekkie op sy wit baadjie bring hulle bestelling. MacArthur neem 'n groot hap van sy worsbroodjie. Sous loop in twee dun straaltjies uit sy mondhoëke aan weerskante van sy ken af. Hy vee dit met 'n papierservet af, maar 'n dun streep sous bly op 'n bolwang agter. (8–9)

MacArthur se slordige eetgewoontes is irrelevant in terme van plotontwikkeling, maar dit dra wel by tot die totstandkoming van 'n realistiese fiksionele wêreld en die tydelike opheffing van die leser se ongeloof (in Coleridge se terme, die "willing suspension of disbelief"). In hierdie opsig, is dit dus moeilik om te verstaan waarom die outeur/redakteur dit nodig geag het om MacArthur se direkte rede in Afrikaans te vertaal.

Dieselfde geld MacArthur se e-posse aan die begin van hoofstuk 2 tot 10. Dit beroof myns insiens die karakter van 'n meer natuurlike idiolek en doen afbreuk aan die *verisimilitude* van die roman.

Ys is nietemin 'n feesmaal vir die liefhebber van spanningsfiksie, en 'n welkome toevoeging tot die genre in Afrikaans.

Neil van Heerden

vheern@unisa.ac.za

Universiteit van Suid-Afrika

Pretoria